

Wikiwijs overtuigt niet

Release 1.1

Ronald van Engelen

05 December 2009

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Verwachting: Wikiwijs is een wiki	5
2.1	Constatering: Wikiwijs is geen wiki	5
2.2	Suggesties	6
3	Verwachting: Wikiwijs richt zich op het leerproces	7
3.1	Constatering: Wikiwijs richt zich op docenten	7
3.2	Suggesties	8
4	Samenvatting	9
5	Bijlage: VO-raad wijst Wikiwijs af	11
6	Bijlage: Geen toepassing kwaliteitsrichtlijnen overheid bij Kennisnet	13

Auteur Ronald van Engelen

Versie 1.1 - 05 December 2009

Copyright Dit artikel (inclusief de broncode) ervan zijn verkrijgbaar op <http://ict.hethooghuis.nl/wikiwijs/>. Het auteursrecht hierop berust bij *Stichting Carmel College (SCC)*.

Inleiding

Sinds de aankondiging van [Wikiwijs](#) een jaar geleden, heb ik vol verwachting uitgekeken naar ontwikkelingen hieromtrent. Na de vrijgifte van de eerste voorlopige versie in oktober 2009 moet ik constateren dat *Wikiwijs* geenszins voldoet aan mijn verwachtingen.

In dit artikel beschrijf ik welke verwachtingen ik had en geef per verwachting aan wat die inhoud en op welke manier de huidige vorm van *Wikiwijs* daaraan niet beantwoordt. Ik sluit telkens af met suggesties voor verbetering.

Ik hoop dat mijn bespiegelingen een positieve en constructieve invloed uitoefenen op de ontwikkeling van dit platform, aangezien het een inspirerend en menselijk houvast zou kunnen zijn voor een evolutionaire en duurzame ontwikkeling van het onderwijs.

Ronald van Engelen, 05 December 2009

Teamleider ICT – *Het Hooghuis*

Verwachting: Wikiwijs is een wiki

Momenteel beschikt het voortgezet onderwijs over twee soorten digitale leermaterialen. De oudste is afkomstig van commerciële uitgevers en is alleen verkrijgbaar als onderdeel van complete educatieve methodes –opgemerkt moet worden dat diverse commerciële aanbieders inmiddels ook vormen van *arrangeerbaar materiaal* aanbieden. Uit frustratie over de hoge kosten, soms gebrekkige inhoudelijke kwaliteit en gebrek aan flexibele afname zijn er later particuliere en semi-publieke initiatieven ontstaan met als doel gesloten *leermiddelenbibliotheken* te ontwikkelen voor het onderwijs.

De ontwikkeling van de inhoud verloopt bij beiden grotendeels hetzelfde; kleine teams van individuen schrijven, maken, redigeren en publiceren. Echter waar de commerciële educatieve uitgevers professionele teams van onderwijskundigen, auteurs, grafische artiesten en redacteurs aan het werk zetten, worden er in het geval van de *leermiddelenbibliotheken* kleine groepen goedbedoelende docenten aangespoord tot productie¹. In beide gevallen kan de inhoud en kwaliteit niet direct beïnvloed worden aangezien er geen publieke inmenging mogelijk –of gewenst– is in hun *gesloten ontwikkelprocessen*.

Waar bij het commerciële aanbod een hele methode aangeschaft moest worden, verloopt de toegang tot het leermateriaal bij de *leermiddelenbibliotheken* via *portalen*. Deze zijn gebruiksonvriendelijk en onaantrekkelijk door nadruk op classificatie en indexatie van meta-informatie die verpakt is in de *bestandsgebaseerde leermaterialen*.

Na de uitspraken van de minister² gehoord te hebben, was ik meteen erg enthousiast; **Wikiwijs wordt een publieke wiki; voor en door iedereen**. De toepassing van laagdrempelige Wikipedia-achtige ontwikkelprocessen en -technieken kan leiden tot meer, beter en betaalbaar leermateriaal, dat bovendien veel makkelijker vindbaar en bruikbaar is dan het huidige aanbod.

Ik was vooral benieuwd naar *welke wiki*³ gekozen zou worden en op welke manier de inrichting en organisatie vormgegeven zou worden.

2.1 Constatering: Wikiwijs is geen wiki

Helaas blijkt *Wikiwijs* geen *wiki* te zijn, maar een **portaal voor ontsluiting van leermateriaal afkomstig uit de bestandsgebaseerde leermiddelenbibliotheken**. Anders gezegd; waar ik verwacht had een *platform voor creatie* aan te treffen, stuitte ik –net als voorheen bij de commerciële methoden en de semi-publieke *leermiddelenbibliotheken*– op een *platform voor consumptie*.

¹ Deze met publieke gelden gefinancierde *leermiddelenbibliotheken* werken concurrentievervalsend; zie ook: “Wijs met Wikiwijs – Pagina 8” – reactie van de *Groep Educatieve Uitgeverijen (GEU)* op “Wikiwijs in het onderwijs” – brief van minister Plasterk van 7 april 2009 aan de 2e kamer betreffende stimulering open leermiddelen

² “*Het einddoel van Wikiwijs is om al het lesmateriaal op deze manier aan te bieden, van basis tot en met hoger onderwijs, gebaseerd op het Wikipedia-principe van “wisdom of crowds”. Een van de redenen dat Wikipedia-encyclopedieën zich kenmerken zich door een hoge kwaliteit, is dat iedereen elkaar voortdurend controleert en zo nodig corrigeert. ...*”

Bron: Toespraak minister Plasterk: “*Boven het maaiveld*” (3 december 2008 - Van Nellefabriek, Rotterdam)

³ Wikipedia: Comparison of wiki software

Erger is dat de keuze om het *wiki-gehalte* van *Wikiwijs* tot nul terug te brengen bewust en definitief lijkt, zie *Bijlage: VO-raad wijst Wikiwijs af*.

Voor de duidelijkheid geef ik hier een aantal *functionele en conceptuele* kenmerken van een wiki weer die de genoemde *leermaterialenbibliotheken* ontberen:

- gericht op snelle samenwerking met anderen
- ongestructureerd; al kunnen er door *tagging*, de gebruikersinterface en het gebruik van paden in paginamen structuren gesuggereerd worden
- opgebouwd uit met hyperlinks verbonden **HTML (Hypertext Markup Language)** -pagina's (en is dus niet bestandsgebaseerd)
- bevat revisie-informatie per auteur op het niveau van pagina, paragraaf, woord en karakter
- biedt gebruikers toegang tot deelname aan een discussiepagina per pagina
- publieke toegang tot (wijziging van) broncode

2.2 Suggesties

1. Vermijdt bestandsgebaseerde oplossingen
  2. Vermijdt *onderwijsvernieuwingsentrepeneurs* en hun ambtelijke tegenhangers
  3. Gebruik een modern en vrij wiki-platform dat (wereldwijd) veel gebruikt wordt
  4. Richt je in de functionele eisen expliciet op de faciliteiten rond *online samenwerking*
  5. Werk samen met partners die zich bewezen hebben op het gebied van het gemeenschappelijke gebruik van wiki-platformen
-

Verwachting: Wikiwijs richt zich op het leerproces

Een gerichtheid op het leerproces van leerlingen suggereert een **onafhankelijkheid van de huidige institutionele inrichting van het onderwijs**. Niet langer zijn begrippen als *school, klas, docent, rooster, taakuur, klokuur, lesuur, Onderwijzend Personeel (OP), Onderwijsondersteunend Personeel (OOP), budget, vakbond* en *politiek* bepalend voor het uitzicht van de leerling.

Gerichtheid op leer- en ontwikkelprocessen zet aan tot openheid naar –en betrokkenheid van– een diversiteit aan invloeden en bronnen, zoals leerlingen, ouders en verzorgers, (vakinhoudelijke, pedagogische en technische) experts en zingeverers.

De huidige *leermiddelenbibliotheken* –die geïnitieerd zijn vanuit het beperkte perspectief van het instituut– schieten op al deze punten tekort. Ze proberen *structuur, geslotenheid* en *beheersbaarheid* te forceren in een wereld die zich daarvoor steeds minder leent.

Het beheer en de aansturing van die bibliotheken is teveel gericht op lijfsbehoud van haar deelnemers die zich geheel volgens de regels der kunst opstellen vóór de schoolbestuurders en hun politieke invloedssferen. Hierdoor blijven allen buiten schot; *onderwijsvernieuwingsentrepeneurs* en *onderwijsvernieuwingsambtenaren* verdienen hun boterham, school- en bondsbestuurders blijven zitten waar ze zitten, docenten arrangeren er op los en leerlingen blijven consumeren. De spelletjes veranderen maar de regels blijven gehandhaafd.

Ik had gehoopt dat Wikiwijs zou gaan fungeren als *katalysator voor het openen van deze institutionele werkelijkheid*. Dit zonder de (directe) noodzaak om die werkelijkheid meteen en volledig op zijn kop te zetten. Wikiwijs zou kunnen helpen bij een evolutionaire en duurzame ontwikkeling van het onderwijs.

3.1 Constatering: Wikiwijs richt zich op docenten

Uit de inrichting van Wikiwijs en de bewoording van de uitgangspunten op de website ¹ en in het [Programmaplan Wikiwijs 2009-2011](#) blijkt dat het platform exclusief gericht is op docenten.

De keuzes die geleid hebben tot de huidige staat van Wikiwijs bevestigen de status-quo. Daarmee is dat de kans op werkelijke (lees: evolutionaire en duurzame) vernieuwing in de kiem gesmoord door de *onderwijsvernieuwingsentrepeneurs* en *onderwijsvernieuwingsambtenaren*.

---

¹ “Wikiwijs is een publiek en onafhankelijk platform *voor en door docenten* waarbij docenten zelf een grote invloed hebben op de inhoud van het platform.”

Bron: Disclaimer Wikiwijs

3.2 Suggesties

- Richt je op het leer- en ontwikkelproces van leerlingen
  - Zet in op openheid en invloed van alle mensen
  - Concipieer slimme vertalingen daarvan in de inrichting van het platform
  - Betrek leerlingen bij alle ontwikkelingen
  - Betrek mensen van buiten de huidige institutionele werkelijkheid en machtssferen bij alle ontwikkelingen
-

Samenvatting

De huidige versie van [Wikiwijs](#) voldoet niet aan de uitgangspunten ervan, mede door recente organisatorische en technische keuzes. De huidige organisatie is vanuit haar visie, achtergrond en samenstelling bovendien ongeschikt om het platform bij te sturen in de goede richting.

Er dient een organisatie vanuit de *gemeenschap* te worden samengesteld om er op toe te zien dat het platform zich evolutionair en *binnen* de vastgestelde kaders kan ontwikkelen.

In de eerste fase dient de nadruk te liggen op (vaststelling van) beleidsregels, structuur (van inhoud), technische en juridische ¹ randvoorwaarden en organisatie. Van groot belang is om in deze fase open te zijn en niemand uit te sluiten. Hiervoor zou de wiki dan ook meteen gebruikt moeten worden.

Van daaruit kan de werkelijke inhoudelijke invulling volgen, waarvan verwacht mag worden dat activiteiten *logistisch* ² groeien. Dit was het geval bij Wikipedia ³ en bij diverse andere succesvolle wiki's waarvan de [Karlsruher Stadtwiki](#) in het oog springt door grootte ⁴, kwaliteit en bruikbaarheid. Ondanks het schijnbaar ontbreken van dergelijke Nederlandse voorbeelden, blijken we toch in staat tot aansprekende productie ⁵.

Ik wens ons toe dat er krachtig wordt ingegrepen in Wikiwijs zodat het door de minister uitgesproken paradigma "*Wisdom of the crowds*" ook gaat gelden in ons keizerrijk der blinden.

---

¹ Een grote slag moet gemaakt worden in de afspraken met scholen wat betreft het auteursrecht. Op dit moment berust het auteursrecht van werk wat gemaakt wordt in het kader van het uitoefenen van een functie bij de werkgever (in dit geval de school). Voor het slagen van Wikiwijs is het essentieel dat medewerkers van scholen en instellingen in staat gesteld worden om hun werk onder moderne vrije licenties (zoals Creative Commons) uit te brengen.

Zie ook: Programmaplan Wikiwijs 2009-2011 Bijlage D – Auteursrecht en open leermaterialen

² Wikipedia: Logistische functie

³ Wikipedia: Size of Wikipedia - Wikipedia growth

⁴ Omaha Commons: Largest City Wikis

⁵ Wikipedia: Groei wikipedia nl.png

Bijlage: VO-raad wijst Wikiwijs af

Recente ontwikkelingen rondom het *Innovatieplatform Voortgezet Onderwijs (IP-VO)* lijken een directe reactie te zijn van de *VO-raad* op *Wikiwijs*; hieronder een chronologie.

Twee weken voor de publieke aankondiging van *Wikiwijs* nodigt de *VO-raad* via een brief¹ alle VO-scholen uit voor lidmaatschap van een nieuw gesloten netwerk²; het *Samenwerkingsverband Open Leermaterialenbank*; elk spoor van *Wikiwijs* ontbreekt nog. In februari 2009 –twee maanden na de aankondiging van *Wikiwijs*– publiceert de *VO-raad* het “*Businessplan Innovatieplatform Voortgezet Onderwijs (IP-VO)*”³. Ook in dit document wordt op geen enkele wijze gerept over *Wikiwijs*.

Drie maanden later geeft de *procesmanager* van *IP-VO* aan dat de *VO-raad* onaangenaam verrast was door de aankondiging van *Wikiwijs*⁴. Op 1 oktober –precies één maand voor de lancering van de publieke testomgeving van *Wikiwijs*– wordt het door de *Onderwijsvernieuwingscoöperatie* gemaakte materiaal plotseling publiek toegankelijk gemaakt via het *Samenwerkingsverband Open Leermaterialenbank*. Dit terwijl hun *directeur* ons in 2006 tijdens een verkoopgesprek uitdrukkelijk verzekerde dat publieke toegang niet paste in hun *verdienmodel*.

Stichting Kennisnet sprak zich bij monde van *onderwijsvernieuwingsambtenaar* Frans Schouwenburg half november 2009 duidelijk uit⁵; de *VO-raad* stuurt –gesteund door *Kennisnet*– aan op het verplaatsen van de regievoering over *Wikiwijs* naar *IP-VO*.

Een verklaring voor deze ontwikkelingen zou kunnen zijn dat de *VO-raad* enige *return on investment* wil van de miljoeneninvesteringen in de gesloten *leermiddelenbibliotheken*. Het gaat hierbij om *directe financiering* (zoals in de verplichte geldelijke bijdrage bij de *Onderwijsvernieuwingscoöperatie*⁶) en *indirecte financiering*, door (eveneens verplichte) reservering van arbeidskracht bij zowel de *Onderwijsvernieuwingscoöperatie* als het in augustus 2007 opgerichte *Digilessen.vo*⁷.

Helaas heeft de *VO-raad* besloten *IP-VO* het heft in handen te geven. Aangezien de inkomsten uit een *gesloten* omgeving lijken weg te vallen, zijn de *onderwijsvernieuwingsentrepeneurs* van de *Onderwijsvernieuwingscoöperatie* blijkbaar nieuwe inkomstenbronnen gegund in de vorm van *IP-VO*, het *Samenwerkingsverband Open Leermaterialenbank* en wellicht *Wikiwijs*.

---

¹ Brief “*Lidmaatschap samenwerkingsverband open leermaterialenbank*” door Karin van Herpen–Zuylen (redactrice van de *Onderwijsvernieuwingscoöperatie*)

² Zie: *Samenwerkingsverband Open Leermaterialenbank*

³ “*Startdocument (businessplan) Innovatieplatform Voortgezet Onderwijs*” (2 februari 2009) door Ron Zuylen (*Projectcoördinator* van de *Onderwijsvernieuwingscoöperatie*, *Productmanager* van het *Samenwerkingsverband Open Leermaterialenbank*, *Adviseur Onderwijs en ICT* van *IP-VO* en *Consultant van Mesoconsult B.V.*)

⁴ “*Die Organisation der weiterführenden Schulen, genauer gesagt der Schulleitungen, war von der Wikiwijs-Initiative des Unterrichtsministers nicht sehr angenehm überrascht worden...*”

Bron: Interview met Jos Zuylen (*Directeur* van de *Onderwijsvernieuwingscoöperatie*, *Projectmanager* van *Samenwerkingsverband Open Leermaterialenbank*, *Procesmanager* van *IP-VO* en *Directeur/eigenaar* van *Mesoconsult B.V.*) in *IWW Ausgabe 4: “Offene Lehrmaterialien, kommerzielle Nutzung - Amersfoort”* door Dr. Zikco van Dijk

⁵ Tijdens een conferentie van *Stichting Carmel College (SCC)* met het onderwerp *ICT & Onderwijs* op dinsdag 17 november 2009.

Zie: “*Carmel conferentie ICT en onderwijs*” op weblog Wilfred Rubens

⁶ Vijf jaar lang hebben de deelnemende VO-scholen € 50.000,- contant en nog eens hetzelfde bedrag aan arbeidstijd moeten bijdragen in dit oorspronkelijk gesloten platform. Daarnaast zijn er voor een groot aantal nevenactiviteiten projectgelden uit het totale onderwijsbudget verkregen door de *Onderwijsvernieuwingscoöperatie*.

⁷ *Digilessen.vo*

Bijlage: Geen toepassing kwaliteitsrichtlijnen overheid bij Kennisnet

---

Gezien haar positionering zou *Wikiwijs* een (*school-*)voorbeeld moeten zijn voor toepassing van het “*Kwaliteitsmodel Webrichtlijnen*” en moeten uitblinken in toegankelijkheid. De toepassing van deze eisen zou bovendien een belangrijk signaal voor onderwijsleveranciers zijn, die te lang zijn blijven genieten van onze onwetendheid en daaruitvolgende lage eisen wat betreft deze kwaliteitsaspecten.

Wikiwijs blijkt zich echter totaal niet te houden aan het “*Kwaliteitsmodel Webrichtlijnen*”. Behalve dat de toegepaste *HTML 4.01*-code **niet valide** is ¹, worden oude ontwerpparadigma’s gebruikt voor de uitvoer, waarbij met name het **misbruik van HTML-tabellen voor layoutdoeleinden** ² het meest in het oog springt.

Door de keuze van *Wikiwijs* een portaal voor *leermiddelenbibliotheken* te maken, kan niets gezegd worden over de kwaliteit van de werkelijke leerinhouden. Gezien de keuze voor het *niet-open SCORM (Sharable Content Object Reference Model)* als standaard, kunnen in extreme gevallen zelfs *platform-, produkt- en versie-afhankelijke binaire uitvoerbare bestanden* aangeboden worden binnen *Wikiwijs*.

Helaas is dit bij producent *Kennisnet* – “*hét expertisecentrum als het gaat om ict in het onderwijs*” – ³ gebruikelijk. In geen enkele van haar producties past *Kennisnet* de kwaliteitsrichtlijnen toe. Datzelfde geldt voor de richtlijnen uit het *Rijksprogramma “Nederland Open in Verbinding” (NOiV)*, zodat onderwijscollega’s voortdurend geconfronteerd worden met *Powerpoints* en andere propriëtaire bestandsformaten afkomstig van *dé* ICT-experts.

---

¹ De huidige startpagina van *Wikiwijs* bevat ~600 fouten. Dit heb ik gecontroleerd door (na aanmelding) de broncode ervan te plakken in de *HTML-validator* van *W3C*.

² Zie: “*Gebruik tabellen voor het weergeven van relationele informatie en niet voor lay-out.*” Bron: “*Richtlijn R-pd.11.1*” van “*Kwaliteitsmodel Webrichtlijnen*” en “... staan ze [*de tabellen*] het opzetten van betere, meer toegankelijke, flexibele en functionele websites in de weg.” Bron: *Waarom lay-outen met tabellen dom is*

³ Bron: De pagina “*Over Kennisnet*” op de website van *Kennisnet*